

**Rukověť dopravního a přepravního práva v
jeho českém, mezinárodním a evropském
rozměru**

**Dopravní a přepravní právo (B-MPOS)
Mezinárodní dopravní právo (M-PVP)**

Filip Křepelka

5. lekce

**Nebezpečné chování, zpoždění, ztráty, přečiny až
zločiny, nehody od banalit po tragédie a pojištění**

Přístup

- Nejdříve uvedení jednotlivých situací.
- Následně zvažování odpovědnosti jednotlivých druhů.
- Bude se postupovat od:
 - - nebezpečného chování, kterým však škoda nevznikla, jeho prevenci
 - - dotčení očekávání/zájmů cestujících, resp. vlastníků nákladu.
 - - nežádoucí chování.
 - - dopravní nehody a jejich zásadní následky.

Zjištěné nebezpečné situace, jež však nevedly k újmě

- Ve vazbě na provoz (4. lekce)
- Namátkové sledování, cílené bezpečnostní akce.
- Postihování porušení v rámci správních postihů: pokuty, zákaz pokračování v dopravě, „bodový systém“, omezení či odnětí řidičských a obdobných oprávnění jednotlivcům, ba omezení institucionální.
- Přijímání bezpečnostních opatření na základě vyhodnocení jednotlivých situací včetně těch, které nevedly k dopravní nehodě.

Překročení rychlosti

- Velmi častý delikt. Pro mnohé řidiče opakovaný...
- Postihování pokutami.
- Vyřizování
- Sledování vozidel, kamery, snímky, vyhodnocování.
- Používání umělé inteligence.
- Vysoké překročení: kvalifikace jako úmyslný trestný čin (včetně obecného ohrožení, přípravy vraždy apod.
- Vedle pokut „bodové systémy“, možný zákaz řízení – může.
- Postih profesionálů v podobě dočasného/trvalého zákazu řízení.
- Postihy
- Jaké jsou analogie v železniční dopravě, v námořní/říční a letecké dopravě?

Nelegální zastavení, stání, parkování

- Druhý typický delikt...
- Nelegální zastavování se postihuje v rámci usilování o bezpečnost silničního provozu (níže).
- Regulace parkování na ulicích jako (ne)přípustné.
- Nelegální parkování: obecně či v případě dočasného zákazu (blokové čištění).
- Regulace odtahování, nucené parkování, postih, vyplácení nákladu, zabavování automobilu.
- Parkování nepojízdného vozidla – autovrak.
- Analogie v letecké, lodní, železniční dopravě? Dopravní prostředek zabírá místo. Lze předpokládat, že stání není zadarmo, pochopitelně není-li ve vlastních prostorách.

Všemožné další delikty

- Porušení zákazů vjezdu (obousměrné, jednosměrné), předjíždění, „vybrždování“ a porušení všelikých dalších zákazů a omezení.
- Nesvícení, nedávání znamení.
- Viditelná či zjištěná závada vozidla. Které jsou natolik závažné, že vylučují další jízdu, které jsou na pokutu, jakkoli třeba vysokou.
- Jízda (let, plavba) „na červenou“ – vážné pochybení.

Kontrola na vliv alkoholu / drog u řidiče.

- Samostatně či při dalších výše zmíněných kontrolách.
- U nás se prosadilo, že je samočinnou doprovodnou součástí kontroly řidiče zastaveného vozidla.
- Formální nulová tolerance – tolerance určité míry požití u řidičů osobních aut v cizině.
- Nákladní auta, autobusy.
- Zejména u nulové tolerance faktická provozní tolerance kvůli technologii: určitá fyziologická úroveň, laboratorní limity.
- Dechová zkouška jako předběžná či jako úplná, krevní zkouška (otázka výtřízlivění).
- Drogy – je jich obrovská paleta otázka testovatelnosti
- Zakázané léčivé přípravky...

Bezpečnostní kontroly osob a nákladu

- Za účelem předcházení jednotlivých problémů (výše, níže).
- Postupy při provádění těchto kontrol.
- Smí se kontrolovat veškerý stav: řidiči, dopravní prostředek, náklad, cestující.
- Obrovské kompetence policie ohledně těchto kontrol.
- Možné je pochopitelně propojení s pasovými a celními kontroly (3., resp. 4. lekce).
- Pochopitelně to jak ve vnitrozemí, tak na hranicích může snadno dosahovat až úrovně šikany – jsou proti tomu nějaké právní nástroje?

Zpoždění osobní přepravy

- Poměrně běžný jev: proto koneckonců vyzdvihujeme dopravce, kteří mají vysokou převahu dochvilnosti.
- Do jaké míry je přípustné?
- Jistá zpoždění se považují za přijatelná.
- Vyšší moc? Co je, co není vyšší moc?
- Počasí rozvracející, nehoda (na trase), stávka, veřejná opatření.
- Ale také porucha vlastního vozidla.
- Vracení části jízdného.
- Dokonce v případech vyšší moci.
- Možnost sjednání nějakého vyššího standardu? Nebo si spíše ti, kteří chtějí a potřebují jistotu hledí nějakého zajištění...

Zpoždění nákladní přepravy

- Jak je to v nákladní dopravě?
- Jsou náklady, které potřebují zvláštní péči a/nebo rychlost: živá zvířata, potraviny apod. Zvláštní režimy.
- Jinak však plánovaná přeprava nemusí být zásadně rychlá – žádný důraz na pohodlí jako u cestujících.
- Na druhé straně mohou být případy, kdy dodávky na čas jsou žádoucí – kvůli výrobě. Již zmíněné udržování zásob.
- V obou případech při zpoždění plánování.
- Dopravci však nemusejí být ochotni přistupovat na velmi přísné. Je-li obrovský zájem na určitém materiálu, obstarává se do rezervy.
- Obrovský zájem na dovozu např. některých náhradních dílů apod., hledají se jakékoli cesty včetně mimořádně nákladných (tedy třeba letecká). Při vysoké ceně

Neposkytnutí přepravy osob či nákladu

- Odpadnutí spojení po různé důvody.
- Důvody pro zrušení – vlastní problém, nebo vyšší moc?
- Podle možností poskytnutí náhradní přepravy později, která znamená zpoždění, rozebírané již výše. To je menší problém u linky s řadou spojů bez rezervací, větší u rezervovaných.
- Samozřejmě je vrácení jízdného / přepravného, bylo-li uhrazeno předem.
- Odškodňování nepříjemných následků? Pokud vůbec, tak leckdy paušalizace.

Ztráta, odcizení či poškození nákladu, zásilky či zavazadla

- Evidence a kontrola uvedených předmětů.
- Informace o obsahu uvedených předmětů.
- Rozlišení uzavřený náklad / otevřený náklad – zde myslitelné určité ztráty.
- Kategorizace podle jednotlivých druhů nákladů (též kvůli bezpečnosti) pro účely zacházení.
- Paušalizace náhrady s ohledem na nedostatek informací.
- Možnost pojištění předmětů – což pak znamená pochopitelně větší náklady.
- Samozřejmě existuje též „speciální“ náklad těšící se zvláštní péči.
- Jaká je v tomto ohledu nabídka dopravců?

Narušení pořádku a bezpečnosti na palubě

- „Nežádoucí chování.
- Obtěžování, výtržnosti, násilnosti.
- Leckdy se prolíná s jízdou na černo, černý pasažér takto může ostatně znesnadňovat kontrolu.
- Takové počínání může ohrožovat bezpečnost provozu
- Možnosti a meze zakročení vůči pachateli na palubě.
- Možnosti či povinnost přerušování dopravy, vysazení, zavolání policie...
- Právní postihy včetně zpřísněných.
- Policejní dozor, policejní řešení.

Přeprava lidí v rozporu s bezpečnostními požadavky

- Rovněž (ne)přípustnost převážení lidí v kufro osobního auta, nákladních automobilech, traktorech, vlečných základních vozech, na korbě... Postihy pokutami, může mít odpovědnostní souvislosti...
- V řadě zemí je ovšem zcela běžnou levnou formou přepravy osob.
- Překročení přípustného počtu cestujících?
- Prostředky městské hromadné dopravy, kde není sledováno využití? Reálná kapacita...
- Řešení: předepsané sezení / místenka v dálkové dopravě...

Pašování lidí

- Zde nikoli „černý pasažér“, nýbrž převážení z jiných důvodů.
- Může být s vědomím přepravce, řidiče, dalších členů posádky, dalších osob podílejících se na provozu dopravního prostředku, ale také bez jejich vědomí, proti jejich vůli.
- Pašování lidí „ven“ – z určitého místa, útěky (z vězení, ze států) – u nás obtížně myslitelné, týkalo se spojení socialistických států se svobodným světem, proto přísné kontroly včetně přestupování na hranicích.
- Pašování lidí „dovnitř“ na určité místo – typicky běženci, postih převaděčství, míra odpovědnosti řidiče/přepravce, dalších osob v případě nevědomém.
- Kontroly na hranicích a v jejich souvislosti všeobecné a legální, ve vnitrostátním prostředí mohou být v jednotlivých státech různé přístupy.

Převážení nákladu v rozporu s právem

- Řada
- Přetížení vozidla.
- Neupevnění nákladu.
- Převoz nebezpečného nákladu při nedodržení zvláštních požadavků.
- Převoz nebezpečných nákladů tunely, mosty, v blízkosti vodních toků...
- Důvody zákazů: snížení či vyloučení zvláště nebezpečných situací při dopravních nehodách...

Pašování nákladu

- Hlavně kvůli cům/daním, resp. zákazům a omezením dovozu.
- Dva odlišné významy „pašování“ ...
- Metody schovávání, metody odhalování pro celníky včetně jejich právního vyjádření zahrnujícího (ne)odškodňování zdržení a náročnosti kontroly – není nárok na hladký průběh prohlídky.
- Obdobná kontrola mimo překračování hranic, ve vnitrostátním prostředí? V různých státech různě důvodná/nedůvodná: liberální (zde srovnatelnost s domovní prohlídkou), autoritativní státy...
- Správní a trestní postihy v souvislosti s dodávkou.

Ztráta, odcizení, zneužití dopravního prostředku

- Ztracené auto... není nemyslitelné. Lidé mohou zapomenout, řidič může být nedostupný... Může ostatně být také odtaženo v rámci neoprávněného parkování.
- Ztráta dopravních prostředků – například zatoulaný vagón evropských železnicích.

Odcizení dopravního prostředku

- Odcizení dopravních prostředků: od nemotorových (kola), motorových běžných (motocykly, osobní auta), nákladní automobily, autobusy...
- Nemusí jít jenom o odcizení ve smyslu přivlastnění si či prodávání, nýbrž o zneužití.
- Odcizení lodí či letadel? Sice vzácné, přesto myslitelné.
- Ochrana proti odcizení: zámky, kódy, skrytá identifikace.

Zneužití dopravního prostředku, resp. naopak jednání v nouzi.

- Bez zájmu odcizit, popř. odcizení není možné.
- Zmocnění se řízení vozidla, plavidla, letadla pro nějaký specifický účel (nikoli únos).
- Nutné zásadně odlišit od nouzových situací, kdy se naopak stává hrdinstvím, pokud ovšem nepovede k neštěstí

Násilná kriminalita: útok na dopravní prostředek, jeho únos

- Útok na dopravní prostředek (zevnitř, zvenku) za účelem oloupení, vyloupení a dalších násilností, v krajním případě vraždy.
- Únos prostředku – zejména letadlo, loď, ale myslitelný je též automobil, autobus apod. včetně braní rukojmí – odlišujeme od zneužití.
- Vnímané jako zvláště nebezpečné, přísné postihování, státy kooperují při postihování, má-li přeshraniční rozměr.

Provoz v rizikových místech a časech

- U mezinárodní dopravy a přepravy je myslitelná cesta do zemí, resp. oblastí, kde jsou vážná rizika.
- Válečné konflikty, nepokoje.
- Přírodní a průmyslová neštěstí...
- Ty mohou představovat hrozbu pro život, zdraví cestujících, posádek, ale také pro drahé dopravní prostředky...
- To má dopady pro vnímání odpovědnosti, počínání pojišťoven apod.
- Zároveň může být zájem na zachování dopravy.
- Nesnímá to odpovědnost pachatelů – včetně států.

Svépomoc a policejní zásah při jednotlivých případech

Nehody v jednotlivých druzích dopravy

- Silniční – cestná – různé kategorie závažnosti, okruhu dotčených – od škrábnutí přes vážné a vážnější, až po destrukce a úmrtí osob, někdy více...
- Železniční – rovněž, často poškození někým jiným. Vykolejení, kolize.
- Říční a námořní – ztroskotání
- Námořní – může být též zmizení lodi.
- Letecká – vzácná, vesměs však závažná.
- Obecně: destrukce, kolize dopravních prostředků, destrukce při srážce s jinými objekty, se zemí, převrácení se, zranění osob, poškození nákladu...

Dopravní nehody – předcházení

- Připomenutí standardů pro cestu, provoz, dopravní prostředky a personál.
- Už byly uvedené nahodilé a soustavné kontroly, pokud přinášejí prevenci, jakož také sledování provozu...
- Slouží předcházení dopravních nehod.
- Též věcné vybavení a osobní připravenost pro řešení dopravní nehody, pokud se stane. Předpokládejme, že nároky.
- Opatření předcházející dopravní nehodě mající dopady na náklad?
- U nákladních automobilů, autobusů přísnější požadavky.
- Co v jiných druzích dopravy?
- Železniční, letecká, námořní, říční

Dopravní nehody – v silniční dopravě

- Připomenutí, jak mohou vypadat drobné či závažné dopravní
- Velmi odlišná závažnost podle vzniklé újmy : od drobného škrábnutí přes úrazy až po a majetkové ztráty.
- Hodně škod provozovatel sobě samému, vlastnímu vozidlu, sobě na zdraví, spolucestujícím, vlastnímu nákladu.
- Újma dalším vozidlům, jejich řidičům, cestujícím, nákladu, jiným účastníkům provozu, zejména pak chodcům...
- Dopady na dopravní cestu včetně jejího blokování.
- Dopady pro okolí: lidé, majetek, veřejný prostor, životní prostředí.
- Co je zabezpečení bezpečnosti a co je manipulace se stopami.

Dopravní nehody – další druhy dopravy...

- Co dopravní nehoda na železnici, v říční/námořní dopravě a v letecké dopravě...? Jaké obvykle tyto nehody bývají, v čem se odlišují v jednotlivých druzích dopravy?
- Železniční: sražení člověka na kolejích, srážka na přejezdech, vykolejení (může být banální i závažné dle rychlosti a dalších okolností), srážka protijedoucích vlaků jako obvykle nejvážnější, může se propojit všechno dohromady, rozdílné dopady podle místa nehody...
- Letecké: též maličkosti mohou vést ke tragédii, proto obrovská pozornost všemu... v některých případech mluvit o ztroskotání...
- Námořní: kolize, ztroskotání lodi, nutnost evakuace, trosečníci...

Dopravní nehoda – účastníci

- Požadavek součinnosti účastníků dopravní nehody: řidičů a ostatních.
- Postihování odjetí od dopravní nehody, neposkytnutí pomoci.
- Kdo je účastníkem, kdo jim není, kdo je pak svědkem?
- Za jakých okolností není povinnost volat policii? Kdy naopak je povinnost volat policii? Kdy to sice povinnost není, ale je to smysluplné – třeba kvůli odškodnění...
- Nepojízdnost vozidla: omezená použitelnost či úplná nepoužitelnost dopravního prostředku – opravitelnost/neopravitelnost – nároky na dopravní prostředek

Dopravní nehody – zásah služeb

- Intervence policie, zdravotnická záchranná služba, hasiči. V případě dalších druhů dopravy specializované orgány...
- Oprávnění omezovat a požadovat od těchto složek.
- Narušení provozu, bezpečnostní zastavení či omezení provozu – může mít za následek zrušení dopravy, zpoždění dopravy – včetně dopadů na přepravní vztahy – už jsme uváděli (otázka náhradních cest).
- Úsilí o odblokování provozu podle míry důležitosti a nenahraditelnosti dopravní cesty...
- Masivní intervence uvedených složek v případě závažné dopravní nehody se závažnou újmou.

Dopravní nehody – svépomoc a povinnosti

- Samozřejmě pokud zranění neznemožňuje možnost konat.
- Řidiči, další členové posádek dopravních prostředků stejně jako další profesionálové dopravy mají určité úkoly při dopravní nehodě.
- Jaké povinnosti lze ukládat cestujícím, veřejnosti v blízkosti dopravní nehody... ?

Dopravní nehody – vyšetřování

- Pro jednotlivé druhy dopravy.
- Zvláštní orgány a procedury.
- Podpůrné použití pravidel pro vyšetření trestných činů v trestních řádech?
- Výsledky pro jednotlivá řízení – správní, trestní, civilní.
- Též pro poučení a předcházení srovnatelných nehod.
- Zájem veřejnosti / novináři o nehodě samotné.
- Zájem veřejnosti / novináři o navazující řízení a jeho výsledky.

Vyvozování odpovědnosti

- Správní, resp. soudní řízení při ukládání postihů.
- V Česku výrazné prosazování správního práva úřady, v dalších státech může být větší zapojení soudů či soudům blízkých orgánů.
- Možnosti zrychleného řízení, možnosti přesného vyšetření,
- Odškodňování: nemusí být výsledkem soudního řízení, strany (včetně pojišťoven jako vyřizujících odpovědnost za pojištěné) mohou dosáhnout řešení odpovědnosti

Uvození k odpovědnosti

- Návaznost na problematiku přepravy jako dopravy pro jiného jako převládajícího druhu dopravy. Mohou totiž být mezi dopravcem na straně jedné a cestujícím, odesílatelem / příjemcem na straně druhé.
- Nicméně některé dopady nastávají též, především či výlučně pro samotného provozovatele dopravy.
- Hlavně se však chrání opatřeními a odpovědností další osoby, veřejnost, obecný a státní zájem.
- Právní následky nežádoucího chování nebo jevu jsou to obecně nejtěžší ke zkoumání. Výuka na právnických fakultách je letmá.

Odpovědnost vůči újmě ve vlastním vozidlu

- Řidič – zaměstnanec vlastníka? Vůči zaměstnavateli... Limitace pracovním právem...
- Řidič – pronajímatel... vůči nájemci (u aut na leasing, u aut z půjčovny ... v cizině) – pozor, na co je sjednané pojištění?
- Řidič – blízká osoba ...
- Odpovědnost za újmu na přepravovaném nákladu.
- Odpovědnost vůči vlastní posádce: včetně příbuzných a blízkých, které jsme vzali.
-

Škoda způsobená sobě samotnému

- Většina škod při dopravních nehodách se způsobí sobě samému.
- Platí to pro materiální škody na vozidlu, tak na vlastním zdraví.
- Odpovědnost vůči sobě samotnému jako řidiči?

Spoluzavinění

- V řadě případů je sice dovozen viník dopravní nehody jiný.
- Nicméně poškozený má určité spoluzavinění: nevyužití předepsaných či předpokládaných ochranných prostředků (ochranné pásy, přilby a další).

Odpovědnost za újmu na životě / zdraví cestujících

Odpovědnost ze smlouvy, nikoli z deliktu...

- Mělo se dovést, nikoli způsobit újmu...
- Pochopitelně problém, pokud se provozuje doprava nelegální, na černo.
- Cestující, resp. odesílatel/příjemce nevědí o tomu, že je přeprava veřejnoprávně nelegální, resp. naopak vědí a využívají ji, neboť je levnější...
- Nastává rovněž tehdy, když dopravní nehodu zavinil / způsobil někdo jiný?
-

Odpovědnost za újmu způsobenou veřejnosti

- Podle povahy dopravy
- Odpovědnost za majetkové škody.
- Odpovědnost za škody na cestě.
- Odpovědnost za škody na životech a na zdraví lidí v jiných dopravních prostředcích, ale též chodců, ba dokonce neúčastníků silničního či dopravního provozu.
- Odpovědnost za újmu způsobenou životnímu prostředí.
- Vedle civilní odpovědnosti též správní a trestní odpovědnost.

Objektivní versus subjektivní odpovědnost

- Objektivní odpovědnost z újmy způsobené motorovým dopravním prostředkem...
- Co vlastně znamená?
- Mnohdy není potřeba ji dovozovat, protože nepřizpůsobil, nepředěšel...
- Není tendence bez dalšího – s ohledem na pokrytí...
- Nastává tato odpovědnost, pokud je viníkem dopravní nehody včetně závažné někdo jiný? Vážně nepozorní chodci... Co jejich spoluzavinění?

Souběh odpovědnosti

- Nebezpečné situace.
- Při dopravních nehodách a jejich zavinění běžně souběh soukromoprávní, veřejnoprávní,
- Dokonce dopravní nehoda.
- Pokuta za sebepoškození...

Odpovědnost podniku/instituce a zaměstnanců

- Neomezená odpovědnost.
- Omezená odpovědnost zaměstnance v případě běžné nedbalosti
- Otázka, co je exces v dopravě...
- Exces profesionála by totiž činil pravidelně škodu nenahraditelnou, s ohledem na jeho smrt, odsouzení a běžnou platební neschopnost.

Pojištění I – odpovědnosti za újmu okolí

- Slouží ochraně dalších subjektů, jejich života, zdraví, majetku, hospodářských zájmů.
- Povinné předepsané pojištění pro všechny dopravce či jejich většinu – zpravidla vázané na dopravní prostředky.
- Příklad silniční doprava: tzv. Zelená karta v Evropě jako celoevropská spolupráce při zabezpečování odpovědnosti a pojištění při celoevropské silniční mobilitě.
- Jak je to u jiných dopravních prostředků, počínaje profesionální nákladní a autobusovou dopravou na silnicích.
- Co železnice, co letecká, námořní a říční doprava? Jaké jsou zde režimy pojištění odpovědnosti.

Pojištění II -

- Dohled na pojištění, zda je sjednané.
- Zabezpečení poškozených v případě selhání pojištění – náhradní fondy.
- Standardy vyřizování pojistných nároků pojišťovnami...
- Regresní nároky vůči pojistníkovi v případě závažných pochybení (alkohol řidiče).

Pojištění II – přepravce vůči cestujícím a nákladu

- Pojištění odpovědnosti vůči cestujícím, nákladu, jeho vlastníkům (odesilatel, příjemci).
- Bývá předepsáno zákony jako součást standardů ochrany zákazníků.
- Pojištění personálu / personálu vůči zaměstnavateli.

Pojištění III – vlastní rizika u soukromého dopravce

- Havarijní pojištění.
- Pojištění vlastního dopravního prostředku.
- Pojištění spolucestujících.
- Pojištění sebe sama.
- Pojistitelnost nedbalostního počínání.
- Výluka morálního hazardu: jízda pod vlivem alkoholu či omamných látek...
-

Pojištění IV – bonusy, malusy, odepření pojištění

- Podnikání.
- Připomenutí: pojištění slouží nejisté hrozbě budoucí.
- Rizikovost jednotlivců stejně jako institucí.
- Už se zavedl.
- Připomeňme však, že odpovědný je provozovatel dopravního prostředku, nikoli jeho řidič.
- Zprostředkované znemožnění řízení.

Obecná kriminalita s využitím dopravy

- Svět dopravy jako jeviště zločinu...
- Úmyslné zločiny pomocí dopravních prostředků – zvláštní kategorie.
- Použití dopravního prostředku jako nástroje zločinu: zabíjení autem (Hepnarová) – je však zároveň závažnou dopravní nehodou...
- Dopravní prostředek jako nástroj sebevraždy / rozšířené sebevraždy.

Svět dopravy a přepravy jako jeviště další kriminality...

- Sledování pohybu jednotlivce / dopravního prostředku v rámci postihování a vyšetřování jiné kriminality – krádeže, loupeže, únosy, vraždy a pokusy o ně...
- Kriminální policie včetně neuniformované, regulace sledování a pronásledování osob.
- Možnosti a meze zásahu na palubě dopravních prostředků při státní, zastavení, na cestě....
- Překračování hranic jako změna svrchovanosti státu...